

Μένω σε κάποια γειτονιά...

Ο καθένας μένει σε κάποια γειτονιά. Όχι ίσως όπως την περιγράφει η παράδοση ή όπως την τραγουδούν οι ποιητές και οι στιχουργοί: Σπίτια χαμηλά, αυλές ασβεστομένες, φωνές παιδιών, αλάνες κτλ. Βέβαια, η τέχνη υψώνει την καθημερινότητα, τη μετατρέπει σε υπερβατικό συστατικό απαραίτητο για τη ζωή μας. Ο ποιητής κάνει τα δέντρα να κλαίνε, περιγράφει έναν μικρό κήπο την ώρα που συνομιλεί με έναν άνθρωπο που χαίρεται ή λυπάται. Ο ποιητής βάζει το άγαλμα να συγκινείται σαν άνθρωπος με σάρκα και οστά. Όλη η φύση ησυχάζει, κοιμάται μόνο ο κιθαρωδός και η κιθάρα του ξαγρυπνούν: Στα παράθυρα της γειτονιάς προβάλλουν διστακτικά οι σιλουέτες, που αυτοαναγνωρίζονται στα λόγια του τραγουδιού, στους ήχους της κιθάρας...

Τα σπίτια στις μέρες μας δεν είναι τόσο χαμηλά. Στις μεγαλουπόλεις οι άνθρωποι μένουν σε πολυκατοικία. Πού βρίσκεται η γειτονιά; Κι όμως βρίσκεται. Η γειτονιά δεν έφυγε ποτέ.

Η γειτονιά συμβαδίζει με τον δρόμο και οριοθετείται από αυτόν χωρίς να χάνει το μεγαλείο της ελεύθερης διαδρομής της. Η γειτονιά είναι ο δρόμος που φιλοξενεί τα αυτοκίνητα άλλα και τα καροτσάκια που πάνε περίπατο τα μωρά. Ο δρόμος έχει πάντα μια δική του ιστορία. Γράφεται από τα πόδια των μικρών που γυρίζουν απ' το σχολείο τον Σεπτέμβρη, από τα πόδια των ηλικιωμένων που βγαίνουν λίγο από το σπίτι για μια μικρή βόλτα στη γειτονιά. Καμιά φορά, κανείς δεν μιλάει σε κανέναν, καμιά φορά ακούγεται ένας χαιρετισμός ή ένας στα όρθια διάλογος: « Δύσκολος καιρός. Υγρασία, τα κόκαλά μου, πονάω στη μέση», «Δύσκολες μέρες. Η κυβέρνηση θα βάλει και άλλο χαράτσι. Μιλάνε και για καινούργιο μνημόνιο...», «Καλό φθινόπωρο, καλό χειμώνα», «Καλή πρόοδο στη μικρή», «Πέρασε φιλολογία», «Ο

δικός μου στα ΤΕΙ Αριδαίας». Σκόρπιες κουβέντες της γειτονιάς, καθημερινά μικρά μοτίβα έντονης ζωής ή άτονης. Υπάρχουν και φορές χωρίς κοινότυπα. Είναι οι στιγμές οι πιο ιερές, εκείνες, που μαζεύουν τον κόσμο μπροστά σε μια πόρτα. Κάποιος πέθανε, κάποιος αυτοκτόνησε, κάποιον τον αυτοκτόνησαν, κάποιον τον βρήκαν νεκρό σε μια γωνία του δρόμου. Κι αν συμβαίνει ο άνθρωπος αυτός να είναι διάσημος, τότε η πρωτοκαθεδρία ανήκει, κατ' αποκλειστικότητα στους δημοσιογράφους, εκτός από τους εντεταλμένους κρατικούς λειτουργούς.

Και τι δεν βλέπει η γειτονιά. Όπως κι αν είναι φτιαγμένη κι ας κουβαλάει μόνο τον άνθρωπο της διπλανής πόρτας. Και σκέφτομαι, μήπως ήρθε η ώρα να χτυπήσουμε την πόρτα του διπλανού; Το πιο πιθανό είναι να μας ανοίξει. Και το πιο πιθανό ακόμα είναι να νιώθει όπως εσύ. Να μην μπορεί να ανοίξει ένα μπουκάλι κρασί. Να ξέχασε να αγοράσει αλάτι. Μπορεί να μην αγόρασε ψωμί. Γιατί το ψωμί παχαίνει ή γιατί σου χρειάζονταν λίγα ευρώ και σου έλειπαν λίγα λεπτά να συμπληρώσεις... Πρέπει πάση θυσία να αποκλείσουμε την άρνηση, γιατί τότε επικυρώνουμε την ιστορία με τον γρύλο. Και για να αποφύγουμε τα δυσάρεστα, καλό είναι να ενεργήσουμε γρήγορα, χωρίς χρονοτριβή. Να χτυπήσουμε γρήγορα την πόρτα. Ας μη διστάσουμε στην πρώτη σκέψη που μας έρχεται: «Θα ανοίξει άντρας ή γυναίκα; Θα έχει ευχάριστο πρόσωπο ή θα είναι κάποιος μωτρωμένος και θυμώσει που με δει;

Ας μην ενδώσουμε στα επιχειρήματα της φαντασίας. Η φαντασία παίζει παιχνίδια, μόνο παιχνίδια και εικασίες, με πολλά «ίσως» με πολλά «ήξεις αφήξεις» με άφθονες πιθανολογίες. Ας αφήσουμε το επικίνδυνο παιχνίδι με τη λέξη.

Θα πατήσουμε λοιπόν αποφασιστικά το κουδούνι και θα περιμένουμε προσηλωμένοι σ' αυτό που μας λείπει, ακόμα και αν δεν μας λείπει. Σ' αυτό που μας ώθησε στο κατώφλι της πόρτας απέναντι. Κάποιος θ' ανοίξει οπωσδήποτε. Και σίγουρα θα έχει μια ορισμένη όψη, μια κάποια γκριμάτσα, ένα κάποιο χαμόγελο, αμυδρό – αμυδρό, ένα μικρό σημάδι πόνου. Σαν το δικό σου. Μια σπίθα αισιοδοξίας στα μάτια. Σαν την δική σου. Κι ας μην ξεχνάμε πως δεν βρισκόμαστε στον «κάμπο με βαμβάκι» και ότι δεν νοιώθουμε καμία μοναξιά. Είμαστε. Υπάρχουμε. Το πρόσωπο που θα προβάλλει στο κατώφλι θα έχει οπωσδήποτε την απορία του αιφνιδιασμού. Αυτό το βρίσκω τέλειο! Αυτό είναι ένα σπάνιο έργο τέχνης! Αυτό το αμήχανο βλέμμα σε πλημμυρίζει χαρά, μια πλέρια ανόθευτη χαρά! Οι άνθρωποι κοιτάζονται στα μάτια και εκείνη η σπίθα της ανεξιχνίαστης ερώτησης και της αδιερεύνητης απάντησης στοιχειοθετούν αμέσως - αμέσως τους όρους της προσέγγισης. Κι ύστερα μου απλώνεις το χέρι κι εγώ μπορεί να το πιάσω. Κανείς δεν ξέρει τι θα κάνω. Πιο πολύ εγώ που μέχρι τώρα δεν είχα ανάγκη από τίποτα. Είχα και αλάτι, είχα και ψωμί και δεν ζητούσα κανένα χέρι. Τα χέρια, κυρίως τα χέρια με τρόμαζαν πολύ. Φορούσα γάντια για να μην αγγίξω τίποτα. Παντού μικρόβια. Κι εκείνη η φωνή, η φωνή που έρχεται από τον δρόμο. Κάποιος πονάει, κάποιος πεινάει, κάποιος ψάχνει με την ντροπή απλωμένη γύρω του ψάχνει το πρώτο λαχείο μέσα στα σκουπίδια. Μια μέρα είδα ανθρώπους να τσακώνονται για κάτι που βρήκανε στον κάδο. Ξαφνικά ο κάδος των σκουπιδιών μεταμορφώθηκε σε κολυμπήθρα του Σιλβάμ. Έλεος, έλεος, έλεος! Βέβηλο και Ιερό δίνουν ραντεβού στην ψυχή του ανθρώπου. Η πόλις νοσεί. Πράγματι. Σεπτέμβρης και ο ήλιος δεν λέει να μας αφήσει. Καλύτερα έτσι. Το φθινόπωρο βρίσκεται πίσω από τις ακτίνες και τις σπρώχνει καταπάνω μας. Καλύτερα. Είναι ο Σεπτέμβρης της πορείας και της πεζοπορίας. Ο Σεπτέμβρης που απαγορεύει στον πελάτη του κάμπο να βροντοφωνάξει «Όχι». Η βίαιη άρνηση είναι τελικά ό,τι χειρότερο μπορεί να συμβεί. Ο πωλητής, ετούτο τον καιρό, γίνεται ράκος και τον πετάμε χωρίς φόβο,

χωρίς αιδώ, στον ηρωικό κάδο με τα σκουπίδια. Κι ας μην ξεχνάμε ότι σε λίγο θα έρθει και ο Οκτώβρης. Εδώ λένε «ΟΧΙ». Δικαίωμα! Ο «ηρωικός» κάδος δεν ταιριάζει με την αισθητική μας. Πώς να το κάνουμε; Ο ηρωικός εαυτός μας ξαναβρίσκει την ανθρωπιά του. Πόσα υψώματα κατακτήσαμε με ένα «ΟΧΙ», πόσα τραγούδια γράψαμε, ηρωικά και πένθιμα. Θρηνήσαμε τους νεκρούς μας, κλείσαμε λογαριασμούς με τους εργοδότες, κρατήσαμε τα κλειδιά για την Ανάγκη. Όλα έγιναν. Τώρα η καμπάνα σημαίνει ξανά. Τον πάτο του πηγαδιού τον είδαμε. Νερό δεν ήπιαμε. Τώρα στον πάτο του πηγαδιού γίναμε πολλοί. Συνωστισμός, πνιγόμαστε. «Αέρα! Αέρα! Πρέπει να βγούμε έξω, πρέπει να αποδράσουμε από τις δυνάμεις του πηγαδιού. Αλληλεγγύη και δικαίωμα στην πολιτική ανυπακοή!

Ένας νέος σύγχρονος φιλόσοφος, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, ο Γιώργος Ν. Πολίτης, θέτει τις παραμέτρους της μη βίαιης ανυπακοής σε έναν Νόμο παράνομο. Όταν ο νόμος είναι άδικος, όχι μόνο επιτρέπεται να τον καταδικάζουμε, με λόγια ή με έργα, αλλά έχουμε χρέος, υποχρέωση απέναντι σε εαυτούς και αλλήλους να τον πολεμήσουμε. Κατά τον Γιώργο Ν. Πολίτη, που αναλύει σε βάθος τις φιλοσοφικές θέσεις του John Locke επί του ζητήματος ο Gandhi αποτελεί μεταξύ άλλων ένα από τα χρησιμότερα παραδείγματα πολιτικής ανυπακοής με ειρηνικούς χειρισμούς.

Στον επίλογο του βιβλίου του με τίτλο «Το Δικαίωμα της Πολιτικής Ανυπακοής» ο Γιώργος Ν. Πολίτης καταλήγει: «/.../χωρίς το δικαίωμα της ανυπακοής, η κοινωνική και πολιτική ειρήνη μοιάζουν με την ειρήνη της σπηλιάς του Πολύφημου. Εκεί η ελευθερία είναι κενό γράμμα που τα θύματα αναμένουν υπομονετικά την ώρα που θα τα καταβροχθίσει το τέρας.../.../ο Οδυσσέας/.../ έσπευσε να εξουδετερώσει τον γίγαντα μεθώντας τον με κρασί. Κατάφερε μετά να τον τυφλώσει και ύστερα να τον ξεγελάσει, όταν αυτός και οι συμπολεμιστές του διέφυγαν από τη σπηλιά προς την ελευθερία». Μήπως ήρθε η ώρα να θυμηθούμε ξανά την Οδύσσεια; Μήπως ο Οδυσσέας μένει στη γειτονιά μας; Μήπως η γειτονιά μας είναι η σπηλιά του Πολύφημου; Μήπως πρέπει να το πούμε και στους άλλους; Αλλιώς εγώ «μένω σε κάποια γειτονιά» και εσύ σε κάποια άλλη και οι διαπιστώσεις δεν τελειώνουν ποτέ... Μήπως ήρθε η στιγμή να νικηθεί το τέρας; Η απόδραση προς την ελευθερία είναι μόνο δύο βήματα: Να σε γνωρίσω και να με γνωρίσεις...

**Η Μαρίκα Θωμαδάκη είναι καθηγήτρια στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.*